

Ja er wordt bezuinigd, maar de kaarten zijn beter geschud dan in jaren tachtig

Beleidsexperts buigen zich over de vraag 'hoe overleeft sport bezuinigingen?'

Fieldmanager wil weten wat de crisis nu feitelijk voor sport betekent. Of beter: gaat betekenen. Betekenen de aanstaande bezuinigingen een aderlating voor sport? En kunnen gemeenten hun sportbeleid overeind houden? We gaan aan tafel met een gezelschap dat politiek, beleidsmatig en financieel dicht bij het vuur zit.

Auteur: Karlijn Raats

Bij de forumdiscussie 'Sport in tijden van crisis' op 17 maart in het stadhuis van Den Bosch waren aanwezig:

- Rodney Weterings, wethouder Sport Den Bosch
- Reinier Gosselink, accountant Ernst & Young
- Cees van Loon, zelfstandig adviseur, ex adjunct-directeur Nijmeegse Sportfederatie en Hoofd afdeling Sport en Recreatie bij de gemeente Nijmegen
- Ton Sterk, hoofd beheer en exploitatie sport gemeente 's-Hertogenbosch
- Daan Kramer, directeur SportGouda
- Herman Ballering, Financial Controller Sport.Gouda
- Mark Bennenbroek, directeur Andres c.s.

"Als een club bij de wethouder zijn gelijk krijgt, gaan ze naar de raad en andersom. Dualisme in optima forma"

Hoe bang moet de sportwereld zijn voor effecten van de crisis? De meningen zijn verdeeld aan tafel. Wethouder Rodney Weterings wil de recessie en de dreigende fikse korting op het gemeentefonds niet bagatelliseren. Hij denkt dat sport zeker veel hinder gaat ondervinden van bezuinigingen: "Vanaf 2012 zal de rijksuitkering richting gemeenten naar verwachting met 3 miljard euro afnemen. Commissies zijn nu nog in druk overleg om die korting exact vast te stellen." Maar hoe dan ook – is de mening van Weterings – de rekening komt zeker ook bij de gemeentes te liggen. Cees van Loon is van mening dat het snijden in sportbudgetten wellicht mee kan gaan vallen. Hij herinnert iedereen eraan dat sport inmiddels in hoger aanzien staat dan in de jaren tachtig toen de kabinetten Lubbers de sportbranche keihard aanpakten. Door de straffe bezuinigingen werd beheer en onderhoud steeds meer door de overheden afgestoten. Die privatisering leidde tot versnippering van activiteiten en werkzaamheden, waarvan sport heel lang last heeft gehad. Van Loon: "Sport was in die tijd nog de sluitpost op de begroting, maar inmiddels is

dat niet meer zo: sport heeft aan maatschappelijk belang gewonnen. Het is veel meer verbonden met zaken als gezondheid, scholing en maatschappelijke integratie. Daardoor kan het snijden in de sportbudgetten mee gaan vallen." Volgens van Loon wordt sport daarbij niet langer meer gezien als een kostenpost, maar wordt het grote maatschappelijke belang van sport breed onderschreven.

Reinier Gosselink: "Klopt. Mensen die sporten, zijn gemiddeld gezonder en dat drukt de zorgkosten." Weterings geeft nog een volgende argument waarom sport wellicht minder geraakt zal worden door bezuinigingen: "Nederland wil de Olympische Spelen van 2028 naar zich toe trekken. Deze ambitie zal een hele duidelijke invloed hebben op de hoeveelheid geld en aandacht die naar sport toe zal gaan. Mark Bennenbroek van Andres onderschrijft de opmerking van Van Loon: "Misschien krijgt sport wel wat extra's door zoiets als de Olympische Spelen. Maar als een gemeente haar huishoudboekje openslaat, dan is sport een waarschijnlijk slachtoffer. Laten we daarover reëel blijven."

Intussen mompelt iedereen instemmend. Bennenbroek vervolgt: "Wat mij zorgen baart, is dat de gemiddelde gemeente te weinig anticipeert op die dreigende kaalslag. Ik zie als adviseur dat sommige gemeenten nog totaal niet nadenken over de aanstaande bezuinigingen. Terwijl iedere gemeentelijke Beleidsmedewerker Sport nu al de mogelijke scenario's voor zichzelf zou moeten schetsen." Ton Sterk springt voor zijn collega's in den lande op de barricade: "Het is niet waar dat gemeenten zich niet op de bezuinigingen voorbereiden. Ik was gisteren als afgevaardigde van Den Bosch naar het VSG 85+ overleg (voor gemeenten met meer dan 85 duizend inwoners, red.) en zie daar wel degelijk dat gemeenten trajecten aan het opzetten zijn." Volgens Rodney Weterings heeft gemeente Den Bosch in ieder geval haar huishoudboekje goed op orde: "Den Bosch overleeft de komende vier jaar de voorziene bezuinigingen wel. Wij hebben de afgelopen jaren genoeg vooruit geïnvesteerd. Maar niet alle gemeentes hebben dat gedaan. Veel kleine gemeentes staan nu al op investeringsachterstanden en krijgen de bezuinigingen nog eens over zich heen."

Gemeentefonds

De belangrijkste reden voor de bezuiniging zijn de dalende opbrengsten van het Gemeentefonds. Landelijk gaat het hier over een structureel tekort van 3 miljard. Voor een stad als Den Bosch betekent dat een tekort van 25 miljoen. Gosselink voegt daaraan toe dat het niet alleen gaat over de uitkering uit het Gemeentefonds. Veel gemeentes hebben ook te maken met forse verliezen op de grondexploitaties, waardoor minder financiële middelen beschikbaar komen dan ingeschat. De precieze streefbedragen zijn overigens nog niet bekend. Net op de dag van onze bijeenkomst is in het nieuws gekomen dat er geen 32 miljard euro bezuinigd moet worden, maar 'slechts' 29 miljard euro. Inmiddels blijkt uit de programma's van de verschillende politieke partijen dat de soep wellicht nog minder heet gegeten gaat worden

en variëren de getallen tussen de 15 en 20 miljard. Belangrijk bij bezuinigingsoperaties is de ruimte die gemeentes hebben om te manoeuvreren. Ongeveer slechts 10 procent van het gemeentelijke budget is op korte termijn te beïnvloeden. Ook zaken als de Crisis en Herstelwet kunnen voor sport roet in het eten gooien. Deze wet zorgt ervoor dat de landelijke overheid op korte termijn extra geld steekt in grote infrastructurele werken. Gemeenten zullen hierdoor relatief ook meer moeten investeren in infrastructurele werken dan in andere zaken.

Privatisering of geen privatisering?

Al met al lijkt er consensus te zijn dat er fiks bezuinigd gaat worden bij gemeenten vanaf 2012 en dat sport daar de nodige last van zal ondervinden. Hoe kunnen gemeenten de schade beperken? Herman Ballering begint over het efficiënter maken van de organisatie. Als voorbeeld schuift hij zijn eigen werkgever naar voren: "Gouda heeft vanaf 2006 beheer en onderhoud op afstand gezet in het bedrijf Sport Gouda. Deze werkwijze, waarbij de gemeente 100 procent aandeelhouder is, werkt goed." Daan Kramer, die vindt dat de verzelfstandigde sportonderhoudstak van de gemeente Gouda niets te maken heeft met de versnippering die veroorzaakt wordt door privatiseringen, vult aan: "In deze vorm van beheer profiteer je van de voordelen van privatisering door efficiënter te kunnen werken, maar voorkom je de nadelen van privatisering doordat je de gemeentelijke sportsector niet versnipperd en als gemeente een belangrijke invloed blijft houden op het beleid. Deze vorm van beheer biedt zonder meer kansen voor gemeenten om in krappere tijden hetzelfde te blijven doen met minder middelen." Wanneer Ballering vertelt dat dit de gemeente Gouda 9 ton opleverde, wijst Cees van Loon erop dat we ook oog moeten hebben op effecten buiten de accommodatiesfeer. Er is door de privatiseringen en een tendens naar uitbesteden veel kennis weggelekt bij gemeentes. Daan Kramer bena-

drukt dat hij zich niet aangesproken voelt: "Ik zou inderdaad direct een einde maken aan de versnippering en de professionals niet in dienst nemen van de gemeente maar onder regie van de gemeente laten werken, zoals wij in Gouda met Sport.Gouda doen. De versnippering zorgt voor efficiencyverlies, maar ook voor verminderde effectiviteit van het sportbeleid. De diverse partijen werken niet samen, er zijn meerdere loketten voor de burger en de gemeente moet leuren bij private ondernemers om ruimte te krijgen voor haar sportactiviteiten vanuit het sportstimuleringsbeleid. Binnen gemeentelijk beheer is het moeilijk om personeel multifunctioneel in te zetten. Bij iedere taakwisseling omwille van efficiëntie moet je dan toestemming vragen bij stugge P&O-afdelingen." Ton Sterk lacht: "Klopt. Een beheerder van sporthal X heeft vaak een persoonlijke opstelling van 'Naar sporthal Y? Niks ervan, ik ben dé beheerder van sporthal X!' Daan Kramer wil toch nog even wat voordelen van een sportbedrijf genoemd hebben. Hij gooit het over de fondswervingsboeg: "Als bedrijf kan ik probleemloos sponsors aantrekken. Bij een gemeente is dat natuurlijk not done, die laten dat aan de clubs over. Maar sponsors werken tegenwoordig liever met een sportbedrijf dan met een club samen. Ze krijgen dan meer exposure terug. Wij organiseren als sportbedrijf evenementen in de binnenstad, zoals een schaatsbaan in de winter. Dan komen de namen van sponsors overal in beeld. Dit heeft bij sponsors de voorkeur boven de vermelding op een voetbalshirtje van het zaterdagmiddagelftal." De financiële man van Daan Kramer zorgt rugdekking: "Concentratie van onderhoud in een sportbedrijf heeft ook financiële voordelen. Toen ik nog bij de gemeente werkte, moest ik iedere euro die er binnenkwam, verantwoorden. En ik moest ook goed voor de sport opkomen, want voordat ik het wist, gingen andere afdelingen er met dat geld vandoor via het potje algemene uitgaven. Bij het sportbedrijf kunnen we inkomsten vrij besteden aan sport zonder

Mark Bennenbroek

Reinier Gosselink

Ton Sterk

Cees van Loon

voortdurend over onze schouders te hoeven kijken.”

Afslanken door natuurlijk selectieproces
Tot nu toe is er gekeken naar besparingen door het efficiënter laten draaien van de eigen organisatie. Maar waar valt nog meer geld vandaan te trekken als de nood aan de man is? Het gezelschap is het erover eens dat er in bepaalde gevallen een overschot aan clubs is. Daarin zou gesneden kunnen worden om kosten te besparen.

Daan Kramer oppert dat een gemeente kritischer moet zijn richting clubs en geen geld geven zonder iets terug te verwachten. Veel slechtlopende clubs zullen dan vanzelf ophouden te bestaan. “Je hakt hiermee ongezonde ledematen van het organisatielijf af zodat het lichaam nieuw gezond weefsel kan aanmaken. Dit is de kans op innovatie binnen je organisatie en daarmee een voorsprong te nemen op de rest van de markt.” Cees van Loon vindt dat een goed idee, maar merkt op dat reorganisatie en innovatie voornamelijk alleen nog bij de bedrijven gebeurt. “Op gemeentelijk niveau ligt dat moeilijker”, zo zegt hij. “Ambtenaren kunnen redelijk gemakkelijk kortingsmaatregelen aankondigen, maar de wethouder moet daadwerkelijk besluiten om de club in kwestie te korten op haar budget of de boel te sluiten. En hij stuit gegarandeerd op veel burgeremoties. Ik begrijp volledig dat gemeentes zich nu in een kramp bevinden in de aanloop naar de bezuinigingen.” Rodney Weterings herkent dit en weet ook hoe dit in de politiek werkt: “Als een club bij de wethouder zijn gelijk krijgt, gaan ze

naar de raad en andersom. Dat is dualisme in optima forma.” Daan Kramer houdt vol: “Toch is het belangrijk dat niet alleen bedrijven, maar ook gemeenten reorganiseren en innoveren. Gezonde clubs zullen overeind blijven staan als ze zelf hun zaakjes moeten regelen. Dit levert een gezonde sportmarkt op. Een aantal gemeenten zal hierdoor beter uit de crisis komen, dat voorspel ik.” Mark Bennenbroek is, net als de anderen aan tafel, resoluut: “Het wordt tijd dat we afkomen van het ‘verworven recht’-gevoel dat clubs vaak nog hebben. Clubs moeten het niet langer vanzelfsprekend vinden dat de overheid uitentrurenvoor hen zorgt. Gemeenten zullen meer afwegingen moeten maken op basis van werkelijke bijdragen van verenigingen aan sportbeleid.” De aanwezigen zijn het daar roerend mee eens. Daan Kramer: “Een gemeente moet zich gaan afvragen: welke clubs wil ik houden en welke zijn niet meer levensvatbaar? Sommige kleine clubjes die nu gesteund worden, waren zonder steun allang van de kaart verdwenen. We trekken in dit soort situaties aan een dood paard. Daar moeten we vanaf.” Rodney Weterings: “Is het meestal niet zo dat de zwakkere buurten kampen met zwakkere clubs en zwakkere bestuurders?”

Hullie-gullie

Waar komt het overschot aan sportclubs trouwens vandaan? Cees van Loon weet uit te leggen: “Ten tijde van de verzuiling had iedere parochie en dorp zijn eigen club. En dat werkte door de kleinschaligheid, maar nu werkt dat niet meer.” Rodney Weterings knikt: “De gemeente

Rodney Weterings

moet natuurlijk wel in het oog houden dat er genoeg sportvoorzieningen blijven in iedere wijk en dat schoolsport overeind blijft.” Cees van Loon filosofeert verder over een dergelijk bezuinigingsbeleid: “Als gemeente moet je daarin ook eens durven differentiëren. Want houd je voor actieve clubs dezelfde huurtarieven aan als voor clubs die alleen maar voor zichzelf bestaan?” Rodney Weterings wil hem uit de droom helpen: “Verschil maken gaat niet lukken, daarvoor heerst teveel conservatisme binnen de sportbonden. Zij zien het voordeel niet in van een oneigenlijk verschil dat leidt tot een gezondere sportbranche.” Cees van Loon: “Hierin ligt een overredingstaak voor de VSG, VNG overleggroepen als de 85+gemeenten en de actieve clubs. Zij moeten bij de sportbonden harde stellingen innemen.” Ton Sterk lacht schamper: “Samenwerking tussen die verschillende partijen zie ik niet zo snel gebeuren. We hebben nog teveel te maken met de ‘hullie-gullie’-cultuur, merk ik. Sportbeleidsmakers, ‘de gemeente’ en clubs staan nog te vaak recht tegenover elkaar, terwijl we toch eigenlijk hetzelfde doel hebben: zorgen voor kwalitatieve sportfaciliteiten en zoveel mogelijk actieve sporters?”

Vrijwilligers

Naast de afstoot van inefficiënte delen van de organisatie en afstoot van slechtlopende clubs valt er misschien nog wat te halen bij de vrijwilligers. Ton Sterk: “Veel verenigingen missen vrijwilligers. Dat is in de meeste grote steden een feit. De kleine dorpen hebben er daarentegen vaak genoeg. Dit doet de kwaliteit van het beheer en

Daan Kramer (links) en Herman Ballering (rechts)

onderhoud van de sportvoorzieningen in de grotere gemeenten geen goed." Mark Bennenbroek vindt het overigens een self-fulfilling prophecy om als beleidsmaker telkens in het openbaar te beweren dat er steeds minder vrijwilligers opstaan om te helpen, om vervolgens op allerlei manieren het vermeende 'gat' te dichten. Hierdoor lossen ze het probleem zelf op en voelen vrijwilligers zich natuurlijk niet geroepen om nog bij te springen. Kan de overheid niet een campagne starten voornamelijk gericht op gepensioneerden om vrijwilligers te ronselen? Rodney Weterings vindt dat die wervingstaak bij de clubs ligt. Ton Sterk: "Tja, maar daarvoor zouden we de sportbesturen sterker moeten maken, maar daar hebben we de financiële middelen nou ook weer niet voor." Herman Ballering vindt dat het toch aan de overheid is om daar geld voor uit te trekken. Vrijwilligers kunnen prima meehelpen hun sportaccommodatie met zo min mogelijk

"Ophouden om als gekken achter de normcommissies aan te hollen. Een pondje minder kan best"

kleerscheuren door de crisis heen te helpen, maar aangezien veel steden kampen met een tekort aan vrijwilligers is de conclusie: hierin moet eerst tijd en geld geïnvesteerd worden.

Veldoptimalisatie

Ook binnen de sector zijn er tal van kansen om te bezuinigen. Opvallend vaak wordt er binnen ons gezelschap gekeken naar de KNVB. Deze organisatie zou zich door een conservatieve en halsstarrige opstelling verzetten tegen flexibilisering van het gebruik van velden. De suggestie om de rekening door te schuiven naar de KNVB wordt weliswaar met instemming begroet, maar is –zo beseft iedereen– ook niet reëel. Ook de industrie wordt niet gespaard: er is met name kritiek op de constante druk om alles naar topsport level te brengen. De hoge kosten die hiermee gepaard gaan, kunnen gemeenten de komende jaren eigenlijk missen als kiespijn. Ook Mark Bennenbroek vindt het één en ander onnodig: "In de binnensport hanteren wij nu door een nieuwe normering toplaagdiktes van 13 mm. Maar de oude vloeren van 11 mm waren eigenlijk prima." Kramer herkent dat: "Topsport en breedtesport gaan steeds verder uit elkaar en de investeringen die samenhangen met topsport zijn eigenlijk niet meer op te brengen." Bennenbroek: "We moeten ophouden om als gekken achter de normcommissies aan te hollen. Een pondje minder mag." Ton Sterk vindt dat we trots moeten zijn op de kwaliteit die we al hebben. Zijn eigen hockeyclub raakte door een internationale wedstrijd in contact met een Tsjechische hockeyclub, en kwam te weten dat de topvelden van die club vaak nog slechter zijn dan de slechtste Nederlandse velden. Bennenbroek haalt een ander onnodig investeringsaspect aan veldverlichting: "Er worden tonnen geïnvesteerd om velden zo goed uit te lichten dat tv-opnames

mogelijk zijn, maar als er werkelijk opnames gemaakt worden, brengt de NOS toch wel zijn eigen extra lampen mee."

Geen woorden maar daden

Er zal zonder meer bezuinigd gaan worden op Sport, maar de soep hoeft niet zo heet te worden gegeten als is hij opgediend, omdat sport een belangrijke maatschappelijke functie heeft te vervullen. Sport is de laatste jaren sterk verweven geraakt met onderwijs en gezondheid. Ook de Nederlands ambitie voor het gastheerschap van de Olympische Spelen kan geld en goodwill opleveren voor breedtesport. Bovendien kun je met het werven van vrijwilligers voor clubs als gemeente de goede staat van beheer van bestaande sportvoorzieningen waarborgen. Toch is het spannend hoe de reële uitwerking van de crisis op uitgaven voor sport zal zijn vanaf 2012.

De afsluiting van de brainstormsessie is redelijk positief. Doordat de Olympische Spelen weer de hoek om komen kijken. Rodney Weterings: "De overheidsambities om de Spelen in huis te halen zullen zeker perfectionisme aanjagen en dat heeft op zijn beurt invloed op de financiële besluitvorming rond sport."

Cees van Loon: "Dat denk ik ook. Maar dan hoop ik dat dit perfectionisme niet alleen tot uiting komt in de aanschaf van de meest hippe sporttechnische snuffjes, maar dat de overheid vooral een hoge sportparticipatie binnen de breedtesport blijft nastreven. Inhoud is belangrijker dan vorm." Ton Sterk doet een laatste duit in het zakje: "Geen woorden, maar daden!"